

SOSYAL VE EKONOMİK HAKLAR
SOSYAL DEVLET

SOSYAL GÜVENLİK HAKKI

HAZIRLAYAN

Av. Şeyma AY

İzmir, 2017

GİRİŞ

Sosyal devletin temel amacının herkese insan onuruna yaraşan asgari bir yaşam düzeyi sağlamak olduğuna göre, böyle bir düzeyi sağlamak için en azından çalışma hakkı, adil ücret hakkı, sosyal güvenlik hakkı, konut hakkı, sağlık hakkı, eğitim hakkı gibi hakları tanınması gerekmektedir. Bu tür haklara sosyal haklar denir. Bu haklar pozitif statü haklarıdır. Ve bu haklar Anayasa tarafından tanınmıştır¹.

Sosyal güvenlik hakkı ise Anayasamızın 60. maddesinde “Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar” şeklinde düzenlenmiş bir pozitif statü hakkıdır.

Söz konusu çalışmada ise Sosyal güvenlik hakkının tanımı, tarihsel gelişimi, sosyal güvenliğin hukuk sistemimizdeki yeri, sosyal güvenlik hakkının bulunduğu insan hakları belgelerini detaylı olarak açıklayarak sonuç kısmı ile çalışmamızı sonlandırdık.

---

¹ **Gözler, Kemal** : Anayasa Hukukuna Giriş Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku, 18. Baskı, Bursa 2011, s. 207.

I. SOSYAL GÜVENLİK KAVRAMI

1. Terminoloji

Sosyal güvenlik kavramı, “sosyal” ve “güvenlik” olmak üzere iki terimden oluşmaktadır. Sosyal teriminin dilimizdeki tam karşılığı “toplumla ilgili” ya da “toplumsal” dır. Ancak sosyal politika ve sosyal haklar alanında, sosyal kavramı, toplumla ilgili olan her şeyi içerecek genişlikte ele alınmamaktadır. Ancak bu alanların gerek bilimsel çalışmalarda gerekse derslerde önemli bir yere sahip olduğunu ileri sürmek mümkün değildir. “Sosyal” dendiğinde genellikle, toplumdaki sınıfsal örgütlenme, servetin adil bir şekilde bölüşümü gibi konular akla gelmektedir. Özellikle modern sanayi toplumu açısından ele alındığında, sosyal sözcüğü, “sınıf çelişkilerini azaltıcı, giderici bir düşünce yapısı ve davranış biçimi” anlamını taşımaktadır. Sosyal teriminin toplumun üyeleri arasında eşitliği, adaleti ve dayanışmayı çağrıştıran bir anlam taşımakta olduğu söylenebilir².

Güvenlik ise, en genel anlamda günlük yaşamı tehdit eden tehlikelerin yokluğu olarak tanımlanabilir. Ancak toplumsal yaşamda, bireyi en fazla tehdit eden riskler, ekonomik nitelikte olanlardır. Sosyal psikoloji alanında, kişilik gelişimine ilişkin olarak ortaya atılan kuramlarda üzerinde en sık durulan olgu, güvenlidir. Çağdaş hukuk sistemlerinde bu güvenliğin, sosyal güvenlik hukuku aracılığı ile yaşama geçmesi öngörülmüştür. Sosyal terimi, toplumda zayıf ve güçsüz olanları ve onların sorunlarını belirtmek üzere kullanılan anlamıyla ele alındığında, sosyal güvenlik de işte bu kesimlerin sorunlarını çözmeye yönelik bir önlemler ve kurumlar bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır³.

Uluslararası Çalışma Teşkilatı'nın 1944 Philadelphia Konferansında yaptığı tanımlamaya göre **sosyal güvenlik**, halkın hastalık, işsizlik, yaşlılık, ölüm sebebiyle geçici veya sürekli olarak kazançtan yoksun kalması durumlarında düşeceği yoksulluğa karşı tıbbi bakımdan dolayı, çocuk sayısının artması ve analık halinde korunmasına ilişkin genel önlemler sistemidir⁴.

Sosyal güvenlik, toplumda yaşayan her kesim için hiçbir ayırım gözetmeksizin karşılaşılan mesleki, fizyolojik ve sosyal risklere karşı ekonomik güvence altına almak suretiyle yarın endişesinden kurtarmayı ve insan onuruna yaraşır en az yaşam düzeyi sağlamayı amaçlar. Böylece, bir ülkede sosyal adaletin ve sosyal devlet ilkesinin gerçekleşmesine hizmet eder⁵.

2. Sosyal Güvenliğin Dar ve Geniş Tanımları

“Sosyal güvenlik” deyiimi, genellikle sosyal güvenlik politikaları ile sosyal güvenlik sistemlerini kapsayacak biçimde incelenmektedir. Sosyal güvenlik politikaları, sosyal

---

² **Gökçeoğlu, Şebnem** “İnsan Hakları Perspektifinden Sosyal Güvenlik Hakkının Anlamı ve Kapsamı”, Sosyal İnsan Hakları Uluslararası Sempozyumu VII Bildiriler Kitabı, Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü 10-11 Aralık 2015, Denizli, s.132-133.; **Yılmaz, Ejder**: Hukuk Sözlüğü, 10. Baskı, Ankara 2011, s.1245.

³ **Gökçeoğlu**, s. 133.

⁴ **Çolak, Mahmut**, İşverenler İçin Sosyal Güvenlik Uygulama Rehberi, 1. Bası, Ankara 2012, s. 23.

⁵ **Çolak**, s. 23.

korumanın amaç ve hedefini; sistemler de hem amaçları hem de bu amaçlara ulaşmak için oluşturulan özgün hukuksal teknikleri kapsar. Sosyal güvenlik terimi, aynı anda hem bir düşünceyi, hem de bu düşünceye işlerlik kazandıran kurumsal yapıyı yansıtmaktadır. Yapılacak bir tanım kavramın her iki boyutunu da kapsamak zorundadır. Bu sebeple, önce kavramın düşünsel yönü, daha sonra da kurumsal boyutu incelenmelidir. İlki geniş, diğeri ise dar anlamda sosyal güvenlik kavramını yansıtır⁶.

Sosyal güvenliğin dar tanımı incelendiğinde; Bireyin ekonomik güvencesini saran riskler, değişik görünümelerde ortaya çıkmaktadırlar. Bu risklerin sınırlarını belirlemek, aynı zamanda sosyal güvenliğin kapsamını belirlemek anlamına gelmektedir. Çağdaş sosyal güvenlik sistemleri, bireyin yaşamını olumsuz yönde etkileyen tüm riskleri değil, onun ekonomik güvencesini ilk anda sarsabilecek sosyal riskleri kapsamına almıştır. Fizyolojik (hastalık, engellilik, yaşlılık) sosyo-ekonomik (işsizlik) ve mesleksel (iş kazaları ve meslek hastalıkları) nitelikli sosyal risklere karşı güvence sağlamıştır. Böylece sosyal güvenliğin kapsamı daralmıştır⁷.

Geniş anlamının incelenmesinde ise, sosyal güvenlik politikaları, bireyleri sosyal risklere karşı koruma çabaları etrafında yoğunlaşıyorsa, görünürdeki amaç, bireye ekonomik bir güvence sağlamaktır; fakat bu güvence, herkese kişiliğini geliştirme imkanı da vermektedir. Öyleyse sosyal güvenlik politikalarının temelinde, kişiliğin geliştirilmesi ve hatta insanın mutluluğu yatmaktadır⁸.

Özetle sosyal güvenliğin geniş tanımının herkesin insan onuruna yaraşır yaşam düzeyi hakkı olduğu söylenebilir⁹.

II. TARİHSEL GELİŞİMİ

Sosyal güvenliğin dünyada ilk kez 1935 yılında ABD’de kabul edilen Sosyal Güvenlik Yasası’nda teknik bir terim olarak kullanılmaya başlandığı ifade edilmekle, bu tarihten çok daha önce Sovyetler Birliği’nde 31 Ekim 1918 tarihli kararnamede sosyal güvenlik deyiminin kullanıldığına dikkat çekilmektedir¹⁰.

Sosyal güvenlik sisteminin ortaya çıkışını hazırlayan ilk olgu Sanayi Devrimidir. Sanayi Devrimiyle birlikte doğan işçi sınıfının şehirlerde yığılması, geleneksel aile yapısının bozularak çekirdek aile yapısının oluşması, yanı başında işçilere özgü ağır yaşam koşullarını da getirmiş, pek çok işçi iş kazaları sonucu hayatını yitirmiştir. Bunun sonucunda sadece işçileri korumaya ağırlık veren sosyal güvenlik sistemleri kurulmaya başlanmıştır¹¹.

Sosyal güvenliğin gelişimini etkileyen bir diğer olgu 1930 Büyük Bunalımı’dır. Büyük Bunalım toplumun önemli bir kesiminin yaşam olanaklarını kötüleştirilmiş, yoksullaştırmış, geniş kapsamlı bir işsizlik sorunu ortaya çıkarmıştır. Bu gelişmeler, devlete bütün

⁶ Güzel, Ali/ Okur, Ali Rıza/ Caniklioğlu, Nurşen, Sosyal Güvenlik Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2014, s. 2-3.

⁷ Güzel/ Okur/ Caniklioğlu, s. 9.

⁸ Güzel/ Okur/ Caniklioğlu, s. 8.

⁹ Gökçeoğlu, s.131.

¹⁰ Çolak, s. 23.

¹¹ Çolak, s. 24.

vatandaşlara asgari bir yaşam standartı sağlayacak sosyal politikaları geliştirme zorunluluğunu yüklemiştir.¹²

Batı Avrupa ülkelerinde çok sınırlı alanda özelleştirme sağlanırken, Şili 1981 yılında ulusal özel emeklilik sisteminin uygulaması ile sosyal güvenlik alanında ilk özelleştirme örneğini gerçekleştirmiştir.¹³

Uluslararası Sosyal Güvenlik Kurumu (ISSA) 1927 yılında kurulmuş olup, amacı evrensel sosyal güvenliği korumak ve geliştirmek olarak ifade edilmektedir. Sosyal güvenliğin yönetimi ile sorumlu resmi kuruluşlarını bir araya getirmeleri görevini üstlenmiştir. SSK, Emekli Sandığı, Bağ- Kur ve son olarak OYAK ta ISSA 'ya üye olmuşlardır¹⁴.

Özetle, modern anlamda sosyal güvenliğin doğuşu sanayileşme hareketleri ile başlar. Sanayileşme hareketleri ve işçi sınıfının doğuşu Avrupa'ya oranla Osmanlı'da çok geç başladığından ise Türkler modern anlamda sosyal güvenlik sistemine çok geç kavuşmuşlardır¹⁵.

1. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde

Batıda olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğu'nda da sosyal güvenlik fikri karşılıklı yardımlaşma ile başlamıştır. Emeği ile geçinenlerin sosyal güvenliği başlıca üç esasa dayanmaktaydı. Aile içi yardımlaşma, meslek teşekkülleri çerçevesinde yardımlaşma ve sosyal yardımlar. Aile içi yardımlaşma sosyal güvenlik sisteminin temelini oluşturmuştur. Meslek teşekkülleri çerçevesinde yardımlaşmanın da önemli bir yeri vardı. Özellikle ahilik, din, ahlak ve gelenek kuralları üzerine kurulmuş Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya göçüyle yani 11. yüzyıldan itibaren Anadolu'da gelişen ahilik, fütüvvet, ahlak ve dayanışma anlayışına dayalı İslami bir esnaf sanatkâr teşkilatıdır¹⁶. Ahilik 15. Yüzyıldan sonra yerini lonca düzenine bırakmıştır. Bu birliklerde Avrupa'daki benzerleri gibi; hastalık, evlenme, doğum, iş kurma, işsizlik, ölüm gibi bir takım sosyal risklere karşı mensuplarına veya aile efradına ayni ve nakdi yardım sağlayan dayanışma sandıkları kurulmuştur. "Orta sandığı" ve "teavün sandığı" adı verilen bu sandıklar, bağışlar, mesleki terfilerde kalfa ve ustalar tarafından verilen paralar ve belirli sürelerde lonca üyesi esnaftan tahsil edilen aidatlarla beslenirdi. Loncalar, din, ahlak, ve gelenek üzerine kurulmuşlardır. İmparatorlukta ayrıca, insanlara hayır ve iyilik yapma amacıyla kurulan birtakım sosyal yardım kurumları da bulunmaktaydı. Yaygın olan bu kurumların en önemlisi vakıflardı. Osmanlılarda yardıma muhtaç herkes ve her şey için kurulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nda 16. Yüzyıldan itibaren devletin üst düzey yöneticiliğine gelmiş bazı kişilerin görevden ayrılmaları halinde

---

¹² Çolak, s. 24.

¹³ Çolak, s. 24.

¹⁴ Çolak, s. 24.

¹⁵ Tuncay, Can/ Ekmekçi, Ömer, Yeni Mevzuat Açısından Sosyal Güvenlik Hukukunun Esasları, 2. Bası, İstanbul 2009, s. 67.

¹⁶ Tuncay/ Ekmekçi, s. 67.

kendilerine, savaşta şehit olanların ailelerine, gazi olanların kendilerine bir miktar aylık ya da gelir bağladıkları görülmektedir¹⁷.

Osmanlı İmparatorluğu'nda Tazminat devrine (1839) gelinceye kadar modern anlamda sosyal güvenlik sistemi yoktu. Tazminat ilanından 26 yıl sonra sosyal güvenlik alanında mevzuat düzenlenmesi hareketleri başlamıştır. Bu mevzuatların önemli olanları şunlardır: İlk olarak 1865 tarihli Dilaver Paşa Nizamnamesi çıkartılmıştır. Ereğli Kömür Havzasında çalışan işçilerin çalışma şartlarını tespit eden bu nizamname, hastalananların tedavilerinde bazı önlemlerde içermekteydi. 1869 tarihli Maadin Nizamnamesi de işçilerin iş kazalarına uğramaları halinde işverenlere tazminat ödeme yükümlülüğü tutan hükümler taşımaktaydı. 1866 tarihli Askeri Tekaüt Sandığı, 1881 tarihli Sivil Memurlar Emekli Sandığı, 1890 tarihli Seyri Sefain Tekaüt Sandığı, 1909 tarihli Askeri ve Mülki Tekaüt Sandıkları ile 1917 tarihli Şirketi Hayriye Tekaüt Sandıkları daha çok memurların emeklilik durumlarını ilgilendiren düzenlemelerdi¹⁸.

2. TBMM Hükümeti Döneminde

İlk TBMM'nin kuruluşundan Cumhuriyetin ilanına kadar geçen bu dönemde (1921-1923) iki önemli kanun çıkarılmıştır. Bunlardan biri 28.4.1921 tarih ve 114 sayılı Zonguldak ve Ereğli Havza-i Fahmiyesinde Mevcut Kömür Tozlarının Amele Menafii Umumiyesine olarak Furuhtuna dair Kanun, diğeri 10.9.1921 tarih ve 151 sayılı Ereğli Havzai Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanundur¹⁹. 151 sayılı Kanunun, dar kapsamlı ve ilkel de olsa Türkiye'de ilk sosyal sigortayı kurduğu söylenir²⁰.

3. Cumhuriyet Döneminde

3.1. 3008 sayılı İş Kanundan Önce

Cumhuriyetin ilanından 3008 sayılı İş Kanununun çıkarıldığı 1936 tarihine kadar, Sosyal Güvenlikle ilgili kapsamlı bir düzenleme yapılmamıştır. Bu devrede çıkarılan kimi yasalar ancak dolaylı ve sınırlı olarak sosyal güvenlikle ilgili hükümler içermekteydi. 3008 sayılı İş Kanunu ile ilk kez Türkiye'de sosyal sigortaların kuruluşu ve sosyal sigortalara ilişkin temel ilkeler belirlenmiştir. Ancak Cumhuriyetin ilanından 1945 yılına kadar bir sosyal güvenlik sistemi oluşturulamamıştır²¹.

1936 yılından önce çıkarılan ve dolaylı da olsa, işçiler için kimi risklere karşı koruma önlemleri içeren yasaların başında 1926 tarihli Borçlar Kanunu gelmektedir²².

Cumhuriyet döneminde çıkan 1930 tarihli Umumi Hıfzısıhha Kanununda çocuk ve kadın işçiler için ilk kez koruyucu hükümlere yer verilmiştir²³.

---

¹⁷ Tuncay/ Ekmekçi, s. 68.

¹⁸ Tuncay, A.Can, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 10. Baskı, İstanbul 2002, s. 65.

¹⁹ Tuncay, s. 65.

²⁰ Tuncay, s. 66.

²¹ Güzel/ Okur/ Caniklioğlu, s. 33.

²² Güzel/ Okur/ Caniklioğlu, s. 33.

1930-1942 yılları arasında, sosyal sigortalara benzeyen fakat kişiler ve riskler açısından çok dar kapsamlı bir takım emeklilik ve yardımlaşma sandıklarının kuruluşunu öngören yasalar çıkarılmıştır²⁴.

3.2. 3008 sayılı İş Kanunu : Sosyal Sigortaların İlk Temel İlkeleri

1936 tarihli ve 3008 sayılı İş Kanunuyla Türkiye’de ilk kez sosyal sigortaların kurulması öngörülmüş ve sosyal güvenliğin, bugünde geçerli kimi temel ilkeleri belirlenmiştir²⁵.

Kanun, kendilerine karşı koruma sağlayacak riskleri 100.maddesinde “İş kazaları ve meslek hastalıkları, analık, yaşlılık, işten çıkma, hastalık ve ölüm” olarak belirlemiştir. Görüldüğü üzere, kapsama alınan riskler açısından bugün yürürlükte olan yasalar ile özdeşlik bulunmaktadır²⁶.

3.3. 1945’ den sonraki dönem : Sosyal Güvenlikle İlgili İlk Yasalar

Sosyal sigorta kolları ile ilgili ilk yasa, 27.06.195 tarih ve 4772 sayılı İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunudur. Bu kanunun 1 Ocak 1946 günü yürürlüğe girmesi ile İşçi Sigortaları Kurumu (Sosyal Sigortalar Kurumu) doğmuştur²⁷.

8.6.1949 tarihinde çıkarılan 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunuyla da o güne kadar dağınık halde bulunan ve memurlara sosyal güvence sağlayan tüm yasa ve sandıklar birleştirilmiştir²⁸.

3.4. 1961 Anayasası ve Sonrası

1961 Anayasasının 48. Maddesine göre “**Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilatı kurmak ve kurdurmak Devletin ödevlerindedir**”²⁹.

1961 Anayasasının 48. Maddesi, sosyal güvenlik hakkı açısından çağdaş bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Hakları Bildirgesi’nin 22. Maddesinde yer alan: “**her insan sosyal güvenlik hakkına sahiptir**” biçimindeki ilkeyi aynen tekrarlamaktadır. Böylece Anayasasının 48. Maddesi de sosyal güvenliği, toplumun tüm bireyleri için temel bir hak olarak benimsemiş olmaktadır³⁰.

Anayasasının öngördüğü ilkeler ve kalkınma planlarında belirtilen politika ve hedefler doğrultusunda, 1961 ve izleyen yıllar, sosyal güvenlik alanında yoğun yasal düzenlemeler olmuştur. Sistem bir yandan primli rejim, öte yandan sosyal yardım ve hizmetlerden oluşan primsiz rejim ayırımına dayalı bir çerçeve içinde gelişmiştir. Primli rejim açısından ilk reform

---

²³ Güzel/ Okur/ Caniklioğlu, s. 33.

²⁴Güzel/ Okur/ Caniklioğlu, s. 34.

²⁵ Güzel/ Okur/ Caniklioğlu, s. 34.

²⁶ Güzel/ Okur/ Caniklioğlu, s. 34.

²⁷ Güzel/ Okur/ Caniklioğlu, s. 35.

²⁸ Güzel/ Okur/ Caniklioğlu, s. 35.

²⁹ Güzel/ Okur/ Caniklioğlu, s. 36.

³⁰ Güzel/ Okur/ Caniklioğlu, s. 36.

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile gerçekleştirilmiştir. Primli rejim dışında, özellikle sosyal yardımlar alanında da üzerinde durduğumuz dönemde kimi yasalar çıkarılmıştır³¹.

Sosyal güvenlik alanında diğer bir önemli adım, 1971 yılında esnaf ve sanatkarlarla, tarımsal işler dışında kalan öteki bağımsız çalışanların sosyal güvenliğe kavuşturmaları ile atılmıştır. Ancak, bunların mevcut sosyal sigortaların kapsamına alınmaları yoluna gidilmemiş, ayrı bir sosyal sigorta örgütü kurulması sağlanmıştır. Bu amaçla, 2.9.1971 tarihinde Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu “Bağ-Kur” adıyla bir örgütün kurulması için 1479 sayılı kanun çıkarılmıştır³².

3.5. 1982 Anayasasından Sonra

1982 Anayasası da tıpkı 1961 Anayasası gibi, sosyal güvenlik hakkını anayasal bir hak olarak nitelendirmiş ve ayrıntılı bir biçimde düzenlemiştir. Anayasanın 60. Maddesine göre “**Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliğini sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar**”.1982 Anayasası, bu genel hüküm dışında, bir adım ileri giderek, “sosyal yardım” ve “sosyal hizmetlere” özel ve geniş bir yer vermiştir. Anayasanın 61. Ve 62. Maddeleri de yine sosyal güvenliğe ilişkin önlemleri almıştır.

Yeni Anayasanın kabulünden sonra 1983 yılından itibaren, sosyal güvenlik alanında, bir yandan yeni yasalar çıkartılmış ve diğer yandan da mevcut olanlarda önemli değişiklikler yapılmıştır. Sosyal Güvenlik mevzuatı kadar sık değişen ve yenilenen bir mevzuat alını yok gibidir. Öyle ki sosyal güvenlik “inşaatı tamamlanamayan bir şantiye” olarak nitelenmiştir.

En son olarak, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin “ tek çatı” altında toplanması yönünde, “Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform” kapsamında, kurumsal yapıda teklik esasını gerçekleştirmek amacıyla, 16.3.2006 tarihli ve 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu yürürlüğe konulmuş ve bu Kanunla Sosyal Sigortalar Kurumu, T.C. Emekli Sandığı ve Bağ-Kur’un tüzel kişilikleri sona erdirerek , tek kurum olarak, “Sosyal Güvenlik Kurumu” adı altında toplanmıştır. Sosyal güvenlik haklarının tek yasa içinde düzenlenmesi amacıyla, 31.5.2006 tarihli ve 5510 sayılı “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu” çıkarılmıştır. Bu kanun, işçi, memur, ve bağımsız çalışanların sosyal sigorta haklarını tek metin içinde düzenlemekte ve ayrıca genel sağlık sigortasını öngörmektedir³³.

III. SOSYAL GÜVENLİĞİN HUKUK SİSTEMİMİZDEKİ YERİ

1. Anayasanın Sosyal Güvenlikle Doğrudan Doğruya İlgili Hükümleri

1882 Anayasası kişinin sosyal güvenlik hakkını üç madde halinde düzenlemiştir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 22. maddesinde yer alan ve her insanın sosyal güvenlik hakkına sahip olduğuna ilişkin ilke hemen hemen aynen Anayasamızın 60. maddesinde yer

³¹ Güzel/ Okur/ Caniklioğlu, s. 37.

³² Güzel/ Okur/ Caniklioğlu, s. 37.

³³ Altan, Ömer Zühtü/ Gerek, Nuvit/ Aydın,Ufuk / Baybora, Dilek/ Gökçek Karaca, Nuray/Oral, Abdurrahman İlhan, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku, 3. Baskı, Eskişehir 2008, s.259.

almıştır. Anayasanın sosyal güvenlikle doğrudan doğruya ilgili bu hükmüne göre “ Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar”. Bu maddeden şu esaslar çıkarılabilir: Sosyal güvenlik bir **insan hakkıdır**. Bu hak hiçbir şekilde kişinin elinden alınamayacağı gibi bu haktan vazgeçilemez. Bu özellik sosyal güvenlik hakkının bir insan hakkı olması özelliğinin doğal sonucudur. Nitekim Yargıtay bir kararında işçinin sosyal güvenlik hakkının ücret kadar önemli ve temel anayasal haklarından olduğuna, bu nedenle işverenin işçiyi sigortaya kaydettirmemesinin işçi için hizmet akdini haklı fesih nedeni doğuracağı sonucuna varılmıştır³⁴.

Sosyal güvenlik hakkı **herkes için tanınmıştır**. Sosyal güvenlik hiçbir ayırım gözetilmeksizin herkesin sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını da kapsayacak biçimde hal ve geleceklerinin güvence altına alınması olduğuna göre yabancılık, varlıklı ya da güçlü olmak ayırım nedeni olamaz. Ancak devlet bir alt sınırla bağlıdır. Bu sınırdan insan onuruna yaraşır asgari bir yaşam düzeyidir. Bu hususta **sosyal güvenlikte genellilik ilkesi** denir. Bugün için herkesin bu haktan yararlandığı söylenemese bile bunun gerçekleşmesi devletin esas ödevlerindedir³⁵.

Bu hakkı sağlamak **devlet için bir ödevdir. Bunu sağlamak için gerekli önlemleri alacak ve örgütleri kuracaktır**. Anayasanın sosyal haklar içerisinde yer alan sosyal güvenlik hakkı devlete bir takım yükümlülükler yüklemekle devlete bir yapma borcu vermektedir. Bu da demek oluyor ki sosyal güvenlik bir yandan devlete yüklenmiş bir görev ,öte yandan insana tanınmış bir talep hakkı yaratır. Diğer bir ifade ile anayasa bir yandan vatandaşa onurlu bir hayat sürme ,maddi ve manevi varlığını geliştirme hak ve yetkisi taşımakta ,öte yandan devlete tüm bunları sağlayacak şartları hazırlama ,teşkilat kurma ödevi yüklüyor³⁶.

Anayasamızın 61. Maddesinde sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gereken kişiler sayılmış ve bunların korunması görevi de devlete yüklenmiştir. Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunacak kişiler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri , malul ve gaziler, sakatlar, yaşlı ve korunmaya muhtaç çocuklardır. Devlet bu kişileri sosyal yardım ve hizmetler yoluyla korumalı ve gözetmelidir. Anayasa, devleti, yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının ve yakınlarının sosyal güvenliklerinin korunması konusunda da gerekli önlemleri almakla ödevli kılmıştır³⁷.

Sosyal güvenlik sağlama ödevinin bir **sınırı vardır**. Anayasamızın 3.10.2001 tarih ve 4709 sayılı Kanunla değişik 65. Maddesinde sosyal ve ekonomik hakların sınırsız olmadığını **“Devlet sosyal ve ekonomik alanlarda anayasa ile belirlenen görevlerini bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek, mali kaynakların yeterliliği ölçüsünde yerine getirir.”** hükmü ile belirtmiştir. Bu hüküm sosyal güvenliğe ilişkin hak ve ödevlerin yorumlanması açısından göz önünde tutulmalıdır. Ayrıca, devletin sosyal güvenliği sağlama ödevini “bu görevlerin amaçlarına uygun önceliği gözeterek, mali kaynakların yeterliliği ölçüsünde yerine getireceğine” dair anayasanın 65. maddesindeki sınırlayıcı hüküm, gerçekçi olmakta birlikte sosyal güvenliğin gelişmesi açısından oldukça sakıncalıdır. İlginçtir ki anayasasında böyle bir hüküm bulunmaya İsviçre’de dahi, sosyal güvenliğin anayasal dayanağını oluşturan sosyal devlet ilkesinin ekonomik sınırının, ülke ekonomisinin taşıma gücünde bittiği ileri sürülür. Anayasamızda sosyal güvenlik hükümleri bunlardan ibaret

---

³⁴ Tuncay, s. 70.

³⁵ Tuncay, s. 71.

³⁶ Tuncay, s. 71.

³⁷ Tuncay, s. 71.

değildir³⁸.

2. Anayasadaki Diğer Hükümler

“Sosyal Devlet İlkesi” (md 2) ,Anayasanın en önemli diğer hükümlerinden biri olarak bu madde sosyal güvenlik ilkesinin de temel dayanağını oluşturmaktadır. Sosyal hukuk devleti ilkesi her şeyden önce yasama organına bir direktif niteliğindedir. Devlete toplumdaki çıkar zıddiyetini mümkün mertebe düzeltici tedbirleri alma, tüm vatandaşlarının refah düzeyini mümkün oldukça aynı düzeye getirme ve ekonomik yükleri tüm vatandaşlar arasında mümkün mertebe aynı ağırlıkta dağıtma görevi yükler. Böylece sosyal devlet dinamik karakterli hale gelir. Hiçbir zaman mevcutla yetinmez, işlevi sona ermez. Her zaman sosyal ve ekonomik gelişmeyi sürdürebilmek için yeni problemlere ve değer ölçülerine açık olmak zorundadır.

Anayasamızın 2. maddesinde ifade edilen sosyal hukuk devleti ilkesi Anayasa Mahkememizin kararlarında şu sözlerle tanımlanmaya çalışılmıştır. “Sosyal Hukuk Devleti güçsüzleri, güçlüler karşısında koruyarak gerçek eşitliği yani sosyal adaleti ve toplumsal dengeyi sağlamakla yükümlü devlet demektir. Çağdaş devlet anlayışı, sosyal hukuk devletinin tüm kurumlarıyla Anayasa’nın özüne ve ruhuna uygun biçimde kurulması gerekli kılar. Hukuk devletinin amaç edindiği kişilerin korunması, toplumda sosyal güvenliğin ve sosyal adaletin sağlanması yoluyla gerçekleştirilebilir”³⁹.

IV. SOSYAL GÜVENLİK HAKKININ BULUNDUĞU İNSAN HAKLARI BELGELERİ

1. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi

10 Aralık 1948 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, 22. maddesinde sosyal güvenlik hakkını şu şekilde düzenlemiştir:

“Herkesin, toplumun bir üyesi olarak sosyal güvenliğe hakkı vardır; bu hak bireyin onuru ve kişiliğinin serbestçe gelişmesi için gerekli olan ekonomik, sosyal ve kültürel hakların ulusal çaba ve uluslararası işbirliği yoluyla ve her devletin örgüt ve kaynaklarıyla orantılı olarak gerçekleştirilmesi temeline dayanır.”

Bildiri’nin 25. maddesi ise sosyal güvenlik hakkına ilişkin ayrıntılara, hakkın kapsamının belirginleştirilmesine yöneliktir. Bu madde uyarınca;

“Herkesin, gerek kendisi gerek ailesi için yiyecek, giyim, konut, tıbbi bakım ve gerekli sosyal hizmetler de dahil olmak üzere, sağlık ve refahını sağlayacak uygun bir yaşam düzeyine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık veya geçim olanaklarından kendi iradesi dışında yoksun bırakacak başka durumlarda güvenliğe hakkı vardır. Ana ve çocuk özel bakım ve yardım görme hakkına sahiptir. Bütün çocuklar, evlilik içi veya dışı doğmuş olmalarına bakılmaksızın aynı sosyal korumadan yararlanırlar.”

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, 22. maddesinde, sosyal güvenlik hakkını, insan onurunun ve kişiliğinin gelişimine bağlayarak en geniş anlamıyla ele almıştır. Bildiri’nin 25.

---

³⁸Tuncay, s. 72.

³⁹ Tuncay/ Ekmekçi, s.77.

maddesi ise iki farklı anlayışı bir arada barındırmaktadır. Bu anlayışlardan biri, sosyal güvenliği asgari yaşam güvencesi olarak tanımlayan ve Beveridge tarafından geliştirilen ulusal sosyal güvenlik anlayışıdır. Bu anlayışta sosyal güvenlik sistemi, tüm nüfusu ve tüm sosyal riskleri kapsamına almaktadır.

“Herkesin kendisi ve ailesi için uygun bir yaşam düzeyine” sahip olması, belirtilen anlayışı yansıtır. 25. maddede yer alan ikinci anlayış ise; sosyal güvenliği gelirin güvencesi olarak tanımlayan mesleki anlayıştır. Mesleki modelde sosyal güvenlik, çalışanların belirli sosyal riskler karşısında, uğradıkları gelir kayıpları- nı ya da gider artışlarını telafi edici bir gelir güvencesidir. 25. maddede belirtilen herkesin “işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık veya geçim olanaklarından kendi iradesi dışında yoksun bırakacak başka durumlarda sosyal güvenliğe hakkı vardır” ibareleri mesleki modele özgü gelirin güvencesi anlayışını yansıtmaktadır. Görüldüğü gibi, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, iki farklı anlayışı uzlaştırma çabasıdır⁴⁰.

2. Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin kabulünden sonra, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu, katılan devletlere hukuki yükümlülükler yükleyen ve bir denetim sistemi öngören bağlayıcı nitelikte sözleşmelerin hazırlık çalışmalarına başlamıştır. Bu çalışmaların sonucunda, biri kişisel ve siyasal haklara, diğeri de ekonomik, sosyal, kültürel haklara ilişkin olmak üzere iki sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na 1966 tarihinde kabul edilmiş ve 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir⁴¹.

Sözleşme 9. maddesinde, “herkes, sosyal sigortalar dahil, sosyal güvenlik hakkına sahiptir” diyerek, sosyal güvenliğin, sosyal sigortaları aşan bir anlama sahip olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Sözleşme 10. maddesinde, çocukların, annelerin ve ailenin yardım görme ve korunma hakkını düzenlemiş ve 11. maddesinde “herkese, kendisi ve ailesi için beslenme, giyim ve konut dâhil, yeterli bir yaşam düzeyi ve yaşama koşullarını sürekli olarak geliştirme hakkı” tanımıştır.⁴²

BM Ekonomik, Sosyal, Kültürel Haklar Sözleşmesi de tıpkı İnsan Hakları Evrensel Bildirisi gibi çelişkilidir. Bir yandan 9. maddesinde herkesin, sosyal sigortalar dâhil sosyal güvenlik hakkına sahip olduğunu belirterek, sosyal gü- 142 VII. Sosyal İnsan Hakları Uluslararası Sempozyumu venliğin sosyal sigortaları içeren ama onu aşan genişlikte bir hak olduğunu ifade etmekte öte yandan herkesin yeterli bir yaşam düzeyine sahip olma hakkını, 11. maddesinde ayrı bir hak olarak ele almaktadır⁴³.

Yani sosyal güvenliğin temel amacı ve hedefi olan yoksulluktan kurtulma hakkı, sosyal güvenlik hakkından ayrı bir hakkın konusu olarak düzenlenmiştir. Bu durumda 9. maddedeki sosyal güvenlik hakkından sosyal sigortaları çıkaracak olursak geriye ne kaldığı soru işaretidir⁴⁴.

---

⁴⁰ Gökçeoğlu, s. 137.

⁴¹ Gökçeoğlu, s. 137.

⁴² Gökçeoğlu, s. 137.

⁴³ Gökçeoğlu, s. 138.

⁴⁴ Gökçeoğlu, s. 138.

3. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Sosyal Güvenliğin Asgari Normlarına İlişkin 102 Sayılı Sözleşmesi

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Sosyal Güvenliğin Asgari Normlarına İlişkin 102 Sayılı Sözleşmesi, 35. Uluslararası Çalışma Konferansı tarafından 1952 yılında kabul edilmiştir. Türkiye, bu sözleşmenin onaylanmasını 29.07.1971 tarih ve 1451 sayılı yasayla uygun bulmuş ve Bakanlar Kurulu'nun 01.04.1974 tarihli kararı ile onaylamıştır⁴⁵.

Sözleşmede koruma sağlanacak riskler; hastalık (sağlık yardımları), hastalık (gelir kaybını karşılayan ödenekler), iş kazası ve meslek hastalığı, analık, sakatlık, ölüm ve aile yardımları olmak üzere toplam dokuz risk olarak belirlenmiştir. Sözleşme, devletlerin ekonomik ve sosyal bakımdan farklı gelişme düzeyinde olduklarını göz önüne alarak, özellikle az gelişmiş devletler tarafından onaylanmasını sağlamak amacıyla oldukça esnek kurallar getirmiştir. Sözleşmeyi onaylayacak devlet, bu dokuz riskten en az üçüne karşı koruma sağlamak zorundadır. Sözleşmedeki normlar, henüz sosyal güvenlikten yoksun ülkeleri bu yolda adımlarını atmada cesaretlendirebilecek niteliktedir, gelişmiş ülkeler açısından ise pek etkili olamayacağı açıktır. UÇÖ'nün bu sözleşmesi de, sosyal güvenliği sosyal sigortalar ile eş anlamlı kullanmaktadır⁴⁶.

4. Avrupa Sosyal Güvenlik Kodu

16 Nisan 1964 tarihinde imzalanan ve 17 Mart 1968 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Sosyal Güvenlik Kodu, UÇÖ'nün 102 Sayılı Sözleşmesi'nin Avrupa'ya uyarlanmış şeklidir. Avrupa ülkelerinin ekonomik ve sosyal açıdan gelişmişlik düzeyleri göz önüne alınarak, 102 Sayılı Sözleşme'den farklı olarak, bu belgenin onaylanabilmesi için dokuz riskten en az altısı için koruma sağlama zorunluluğu getirilmiştir (2. md.). Avrupa Sosyal Güvenlik Kodu, Türkiye tarafından onaylanmıştır. Avrupa Sosyal Güvenlik Kodu, 102 Sayılı Sözleşme'de öngörülen asgari normların üstüne çıkılmasını hedeflemiştir⁴⁷.

Avrupa Sosyal Güvenlik Kodu'na oranla daha üst düzeydeki normlar ise ek protokolda yer almaktadır. Ek protokol yalnızca risk sayısı açısından değil, sağlanacak yardımların miktarı ve koruma kapsamına alınan kişiler açısından da daha gelişkindir. Avrupa Sosyal Güvenlik Kodu da, tıpkı UÇÖ'nün 102 Sayılı Sözleşmesi gibi, sosyal güvenliği sosyal sigortalarla özdeş olarak ele almıştır⁴⁸.

5. Avrupa Sosyal Şartı ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı Avrupa Sosyal Şartı

18 Kasım 1961 tarihinde Avrupa Konseyi'ne üye ülkeler tarafından İtalya'nın Torino kentinde imzalanmış ve beş devletin onaylamasından sonra 26 Şubat 1965 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Avrupa Sosyal Şartı, Türkiye tarafından 1964 yılında imzalanmış, 16.06.1989 tarih ve 3581 Sayılı Yasa ile onaylanması uygun bulunmuş, 07.08.1989 tarih ve 89/14434 Sayılı Kurulu Kararı ile de onaylanmıştır. Şart'ın 12. maddesi, sosyal güvenlik hakkına ilişkindir. Bu maddeye göre; sözleşmeciler, sosyal güvenlik hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak üzere, bir sosyal güvenlik sistemi kurmak veya korumak, bu sistemi en az 102 Sayılı Sözleşme'nin onaylanması için gereken düzeyde tutmak ve giderek

---

⁴⁵ Gökçeoğlu, s. 138.

⁴⁶ Gökçeoğlu, s. 138.

⁴⁷ Gökçeoğlu, s. 138.

⁴⁸ Gökçeoğlu, s. 139.

daha yüksek bir düzeye çıkarmakla yükümlüdürler. Avrupa Sosyal Haklar Komitesi, Türkiye'nin bu yükümlülüğü yerine getirdiği sonucuna varmıştır⁴⁹.

Şart'ın sağlık ve sosyal yardım hakkını düzenleyen 13. maddesi, sözleşmeciler tarafından, yeterli olanağı bulamayan ve kendi çabasıyla veya başka kaynaklardan, özellikle bir sosyal güvenlik sisteminden yararlanarak böyle bir olanak sağlayamayan herkese yeterli yardımı sağlamak ve hastalık halinde bunun gerektirdiği bakımı sunmak ve herkesin, kişisel veya ailevi mahrumiyet halini önlemek, gidermek veya hafifletmek için gerekebilecek yardımları uygun kamusal veya özel hizmetler eliyle alabilmesini sağlamakla yükümlü tutmuştur⁵⁰.

Avrupa Sosyal Haklar Komitesi, yapmış olduğu değerlendirmelerde, Sosyal Şart'ın 13. maddesi uyarınca sosyal yardımların gerçek birer hak olduğunu vurgulayarak buna aykırı davranan devletleri eleştirmiştir. Komite, sosyal yardımların yasalarca düzenlenmiş gerçek bir hak olması gerektiğini ve bu hakkın bağımsız yargı organları önünde dava hakkı vermesi gerektiğini belirtmiştir. Komiteye göre, sosyal yardım hakkının tanınması ancak bu konuda bir dava hakkının varlığıyla mümkün olabilir. Avrupa Sosyal Haklar Komitesi, bu nedenle her rapor döneminde Türkiye'nin 13. maddeyi ihlal ettiği sonucuna ulaşmaktadır⁵¹.

Şart'ın 14. maddesi ise, sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkını düzenlemektedir. 14. maddeye göre, sözleşmeciler tarafından; sosyal hizmet yöntemlerinden yararlanarak toplumda gerek bireylerin, gerek grupların refah ve gelişmelerine ve sosyal çevreye uymalarına katkıda bulunacak hizmetleri geliştirmeyi veya sağlamayı; bireylerin ve gönüllü örgütlerin bu tür hizmetlerin kurulması ve sürdürülmesine katılmalarını özendirme taahhüt ederler.

Avrupa Sosyal Haklar Komitesi'ne göre, sosyal hizmetler, sosyal yardım karakterinin yanı sıra, sosyal refah karakteri de taşımakta ve bireylerin kişiliğinin gelişimi ve topluma uyum sağlamasına yönelik tüm faaliyetleri içermektedir. Komite, bu nedenle sosyal hizmetlerden yararlanacak olanların yalnızca yeterli geçim kaynağına sahip olmayanlar değil, daha geniş bir kesim olduğunu belirtmiştir ve bu nedenle Türkiye'nin 14. maddeyi ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır⁵².

Sanayileşme, kentleşme ve modernleşmeye paralel olarak sosyal hizmetlerin önemi giderek artmıştır. Avrupa Sosyal Haklar Komitesi, toplumun en güçsüz kesimlerinin, toplum dışına itilme riskinin önüne geçme ve toplum dışında kalanların da yeniden toplumla ve çalışma yaşamıyla bağlarını kurabilmeleri açısından, sosyal hizmetlerin taşıdığı öneme dikkat çekmiştir. Komiteye göre, nüfus yaşlanması ve aile yapısındaki değişimler (boşanmalar, evlenme sayısındaki düşüş, tek kişilik ailelerin sayısındaki artış) nedeniyle yaşlıların, çocukların, sakatların korunması daha da önem kazanmıştır. Bunların yanı sıra sosyal hizmetlerden yararlanması gereken diğer gruplar; eski hükümlüler, gençler, şiddete uğrayan kadınlar, toksikomanlar (madde bağımlıları), alkolikler, göçmen işçiler ve aileleri ile mültecilerden oluşmaktadır. Avrupa Sosyal Şartı da, sosyal güvenlik hakkının kapsamını çalışanların sosyal sigorta hakkı ile sınırlı tutmuş ve sosyal yardımlar ile sosyal hizmetleri ayrı maddelerde ayrı haklar olarak düzenlemiştir. Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı, 1961 tarihli Avrupa Sosyal Şartı'nın daha fazla sayıda sosyal hakkın daha etkili biçimde korunması amacı ile gözden geçirilmiş halidir. Bu belge, 1 Temmuz 1999 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

---

⁴⁹ Gökçeoğlu, s. 139.

⁵⁰ Gökçeoğlu, s. 140.

⁵¹ Gökçeoğlu, s. 140.

⁵² Gökçeoğlu, s. 140.

Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı, Avrupa Sosyal Şartı'nın sosyal güvenlik hakkını düzenleyen 12. maddesini, sosyal yardım hakkını düzenleyen 13. maddesini ve sosyal hizmetleri düzenleyen 14. maddesini, bünyesine aynen aktarmıştır. Ancak Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı'na eklenen yoksulluk ve sosyal dışlanmadan korunma hakkı, sosyal güvenlik hakkı açısından önemli bir reform niteliği taşımaktadır. Bu hakkın inşasının arka planında, sosyal güvenlik hakkının, temel teknik olarak sosyal sigorta tekniği kullanmasının yeni sosyal sorunlar karşısındaki açmazı yatmaktadır⁵³.

---

⁵³ Gökçeoğlu, s. 140.

SONUÇ

Genellik ilkesi gereği herkesi kapsamına alması gereken ve insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlama hedefine paralel olarak, konu bakımından da çalışma gücünü tehdit eden risklerin ötesinde çok daha geniş bir sosyal sorun yelpazesini bağrına alması gereken sosyal güvenlik hakkı, Osmanlı döneminden beri hukukumuzda yavaş yavaş yasal düzenlemelerle yerleşmiş, 1961 anayasası ile birlikte anayasal bir hak olarak hukukumuzda yer almış geçmişten bugüne dek pek çok yeni yasal düzenleme ile son olarak “Sosyal Güvenlik Sistemindeki Reform ile son halini almıştır.

Türkiye’de Sosyal Sigortaların Tarihsel Gelişimi	
1936	3308 Sayılı İş Kanunu
1950	5434 Sayılı Emekli Sandığı Kanunu
1965	506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu
1971	1479 Sayılı Bağ Kur Kanunu
1983	2925 Sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu
1983	2925 Sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu
2006	5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

Son olarak, Yukarıdaki tablo ile ülkemizdeki sosyal güvenlik sistemini tarihsel olarak sıralamış bulunmaktayız.

KAYNAKÇA

ALTAN, Ömer Zühtü/ GEREK, Nuvit / AYDIN, Ufuk / BAYBORA, Dilek/ GÖKÇEK KARACA, Nuray/ ORAL, Abdurrahman İlhan: İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku, 3. Baskı, Eskişehir 2008,

ÇOLAK, Mahmut : İşverenler İçin Sosyal Güvenlik Uygulama Rehberi, 1. Bası, Ankara 2012,

GÖKÇEOĞLU, Şebnem: “İnsan Hakları Perspektifinden Sosyal Güvenlik Hakkının Anlamı ve Kapsamı”, Sosyal İnsan Hakları Uluslararası Sempozyumu VII Bildiriler Kitabı, Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü 10-11 Aralık 2015, Denizli,

GÖZLER, Kemal : Anayasa Hukukuna Giriş Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku, 18. Baskı, Bursa 2011,

GÜZEL, Ali/ OKUR, Ali Rıza/ CANIKLIOĞLU, Nursen: Sosyal Güvenlik Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2014,

TUNCAY, A.Can: Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 10. Baskı, İstanbul 2002,

TUNCAY, Can/ EKMEKÇİ, Ömer: Yeni Mevzuat Açısından Sosyal Güvenlik Hukukunun Esasları, 2. Bası, İstanbul 2009,

YILMAZ, Ejder: Hukuk Sözlüğü, 10. Baskı, Ankara 2011.